

SPECIĀLĀS IZGLĪTĪBAS IEKĻAUŠANA PIRMSKOLAS UN PAMATSKOLAS VISPĀRĒJĀ IZGLĪTĪBĀ LATVIJĀ

The Inclusion of Special Education into Preschool and Elementary General Education Institutions in Latvia

Ligita Kūle

Vidzeme University of Applied Sciences, HESPI, Latvia

Feliciana Rajevska

Vidzeme University of Applied Sciences, HESPI, Latvia

Abstract. *The statistics of the Ministry of Education and Science show a positive dynamics in the availability of special education. However, for inclusion of children with special needs into the mainstream education, the provision of support staff (psychologist, speech therapist, special educator) is essential. The aim of this research is to investigate the national legislation on the inclusion of children with special needs in the pre-school and elementary school education system, exploring the funding aspect. The study analyses the legislative basis for the provision of special education in mainstream schools. The research investigated the provision of special education in general education institutions in Alūksne Municipality in September - December 2016 (case study) and carried out several interviews with field experts. The study is conducted in the context of theory of inclusive special education. The study shows that in providing education support staff in an educational institution in the framework of the existing public education and special education funding model and in the context of a rural region with a low population density, there is a need for a rational approach, careful planning and process management: gathering information about all pupils with special needs in a municipality, cooperation with parents, management and mobilization of all resources.*

Keywords: *pre-school and elementary special education, children with special needs, support personnel, Alūksne Municipality.*

Ievads

Introduction

Gatavojoties iestāties Eiropas Savienībā, LR valdība un Eiropas Komisija 2003. gadā parakstīja Kopējo sociālās iekļaušanas memorandu, kurā definēti galvenie mērķi nabadzības un sociālās atstumtības jautājumu risināšanai, t.sk., iekļaujošas speciālās izglītības īstenošanā (Saeima, 2004). Izglītības un zinātnes

ministrijas dati parāda pozitīvu dinamiku speciālās izglītības pieejamībā, vispārējās izglītības iestādēs licencētu speciālo izglītības programmu (SIP) un iekļauto bērnu ar speciālām vajadzībām (BSV) skaita pieaugumu (IZM, 2014, IZM Invalīdu lietu nacionālā padome, 2016). Taču ne vienmēr izglītības iestāde, kas ir licencējusi SIP, spēj nodrošināt kvalitatīvu izglītības atbalstu. Valstī nav radīta sistēma, kas garantētu, ka katrs konkrētais bērns tiešām saņems viņa speciālajām vajadzībām nepieciešamo atbalstu (IZM, 2014). Izglītības attīstības pamatnostādnes 2014.-2020. gadam uzsver, ka efektīvam atbalstam bērnam ar speciālām vajadzībām ir būtiski, ka vispārējās izglītības iestādēs ir atbalsta personāls. Rīcības virziens “Iekļaujošās izglītības principa īstenošana un sociālās atstumtības riska mazināšanā” paredz atbalsta personāla (psihologs, logopēds, speciālais pedagogs) pieejamības nodrošināšanu, īpaši pirmsskolas un pamatizglītības posmā: 2017. gadā +5 % un 2020. g. + 7 %; skolotāja palīgu un pedagoga palīgu atalgojuma nodrošināšanu vispārējās izglītības iestādēs no valsts budžeta finanšu līdzekļiem (Saeima, 2014). 2016. g. 1.septembrī spēkā stājās trīs jauni MK noteikumi, kas pamatā regulē izglītības finansēšanu no valsts budžeta, paredzot lielāku finansējumu izglītības atbalsta pasākumiem (05.07.2016. MK not. Nr. 445), (05.07.2016. MK not. Nr. 447), (15.07.2016. MK not. Nr. 477).

Lai arī valsts statistikas dati par iekļaujošās speciālās izglītības pieejamību dinamikā ir pozitīvi, ir konstatētas nozīmīgas iekļaujošās speciālās izglītības īstenošanas problēmas un viena no tām ir izglītības atbalsta personāla nodrošināšana izglītības iestādēs. Pētījuma mērķis ir izpētīt valsts likumdošanu par bērnu ar speciālām vajadzībām iekļaušanu izglītības sistēmā pirmsskolā un pamatskolā no 2012. - 2017. gadam, apskatot finansējuma aspektu atbalsta personāla nodrošināšanai. Pētījumā tiek izmantota normatīvo dokumentu izpētes un analīzes metode. Lai apzinātu speciālās izglītības nodrošinājuma situāciju lauku novadu kontekstā, tika veikta gadījuma izpēte Alūksnes novadā: izpētīti Alūksnes pašvaldības normatīvie dokumenti, iegūti Alūksnes novada pašvaldības Izglītības pārvaldes statistiskie dati par 2016. gada septembri – decembri un veiktas 2 ekspertu intervijas par speciālās izglītības finansējumu no valsts budžeta un pieejamajiem atbalsta pasākumiem BSV. Izglītības BSV finansējuma sistēma ir samērā sarežģīta un visai grūti izprotama cilvēkiem, kas nav tieši saistīti ar šo jomu. Ekspertu intervijās tika gūta skaidrība par finansējuma aprēķināšanas, sadales kārtību un norisi. Pamatojoties uz pētījuma datiem, tika izveidots apskats par izglītības atbalsta personāla nodrošinājumu pirmsskolas un pamatskolas posmā Alūksnes novadā.

Iekļaujoša speciālā izglītība ***Inclusive Special Education***

UNESCO Politikas vadlīnijas nosaka, ka iekļaujoša izglītība ir process, kas stiprina izglītības sistēmas kapacitāti un, ka “iekļaujošu izglītības sistēmu var izveidot tikai tad, ja parastās skolas kļūst daudz iekļaujošākas – citiem vārdiem sakot, ja tās labāk izglīto visus savas pašvaldības bērnus”. Iekļaušana un kvalitāte ir savstarpēji atkarīgas, pieejamība un kvalitāte ir saistītas un tās abpusēji pastiprina viena otru un iekļaujošas izglītības nodrošināšanā svarīga ir kvalitāte (UNESCO, 2009). Eiropas speciālās izglītības attīstības aģentūra ir atzinusi, ka finansēšanas politika un sistēma joprojām ir viens no svarīgākajiem faktoriem, kas nosaka iekļaušanu. Ierobežota pieeja vai pieejas trūkums noteiktiem pakalpojumiem var ierobežot iekļaušanu un vienlīdzīgu iespēju nodrošināšanu izglītojamiem ar speciālām izglītības vajadzībām (Eiropas speciālās izglītības attīstības aģentūra, 2009).

Latvijā speciālā izglītība tiek īstenota divu veidu pirmsskolas un pamatskolas izglītības iestādēs: 1. Speciālās izglītības iestādēs un 2. Vispārējās izglītības iestādēs 1)vispārējās izglītības klasēs (grupās) - pirmsskolas posmā iekļauj ne vairāk par 3 bērniem ar attīstības traucējumiem, izstrādājot viņiem individuālu mācību plānu, un ieteicamais bērnu skaits grupā nepārsniedz 20 (31.07.2012. MK not. Nr. 533) un pamatskolas posmā vispārējās izglītības klasēs tiek iekļauti 2-4 skolēni; 2) tiek veidotas speciālās izglītības klases (grupas) - pirmsskolā (6-15 skolēni klasē atkarībā no traucējumu veida) un pamatskolā (6-20 skolēni klasē atkarībā no traucējumu veida) (13.10.2015. MK not. Nr. 591). LR Vispārējās izglītības likums (1. pants) nosaka, ka speciālās vajadzības ir nepieciešamība saņemt tāda veida atbalstu un rehabilitāciju, kas rada iespēju izglītojamajam apgūt izglītības programmu, ņemot vērā viņa veselības stāvokli, spējas un attīstības līmeni (Saeima, 1999, likuma redakcijā 01.07.2011.).

No 2012. gada iekļaujošas speciālās izglītības veicināšanā periodiski tika rediģēti un pieņemti jauni normatīvie akti: noteikumi par vispārējās pamatizglītības iestāžu nodrošinājumu atbilstoši izglītojamo speciālajām vajadzībām(16.10.2012. MK not. Nr. 710) (sk. 1. tab.); kārtība, kādā piešķir un finansē asistenta pakalpojumu izglītības iestādē (09.10.2012. MK not. Nr. 695); pieņemti noteikumi par pirmsskolas speciālās izglītības programmu paraugiem (31.07.2012. MK not. Nr. 533); pieņemti jauni noteikumi par pedagoģiski medicīniskajām komisijām (16.10.2012. MK not. Nr. 709). 2014. gadā stājās spējā jauni noteikumi par valsts pamatizglītības standartu, mācību priekšmetu standartiem un programmu paraugiem, t.sk., pieņemti noteikumi par speciālo pamatizglītības programmu paraugiem (10.08.2014. MK not. Nr. 468). 2015. gadā noteikta kārtība un kritēriji, kādā izglītojamie tiek uzņemti izglītības iestādēs, tai skaitā speciālās izglītības programmās. Skolēnus ar funkcionāliem

traucējumiem uzņem speciālās izglītības programmā, pamatojoties uz pedagoģiski medicīniskās komisijas (PMK) atzinumu, kurā norādīta izglītojamam ieteicamā izglītības programma vai atbalsta pasākumi(13.10.2015. MK not. Nr. 591).

1.tab. Vispārējās pamatizglītības izglītības iestādēm nepieciešamais papildu pedagoģiskais personāls un atbalsta personāls (MK noteikumi Nr. 710)

Table 1 Elementary education institutions required additional teaching and support staff (Cabinet Regulations Nr. 710)

Speciālā izglītības programma (SIP)	Speciālā izglītības klase	Vispārējās izglītības klase
izglītojamiem ar valodas traucējumiem	logopēds, <i>vēlams</i> psihologs	logopēds, <i>vēlams</i> psihologs
izglītojamiem ar mācīšanās traucējumiem	logopēds, speciālais pedagogs vai pedagoga palīgs, psihologs	logopēds, <i>vēlams</i> speciālais pedagogs vai pedagoga palīgs, <i>vēlams</i> psihologs
izglītojamiem ar garīgās attīstības traucējumiem	logopēds, speciālais pedagogs, pedagoga palīgs <i>vēlams</i> psihologs. <i>Ja nepieciešams</i> , skolotāja palīgs. <i>Vēlams</i> bērnu psihiatrs	speciālais pedagogs, pedagoga palīgs (atsevišķās stundās atkarībā no izglītojamā veselības stāvokļa un attīstības līmeņa). <i>Ja nepieciešams</i> , skolotāja palīgs

Vispārējās pamatizglītības izglītības iestādēm nepieciešamais papildu pedagoģiskais personāls un atbalsta personāls speciālām izglītības klasēm un vispārējām izglītības klasēm ir noteikts atšķirīgi, norādot vairākus atbalsta personāla speciālistus kā *vēlamus*, kas rada nenoteiktību un interpretācijas iespējas par nepieciešamajiem atbalsta pasākumiem.

2016. gada 1.septembrī spēkā stājās trīs jauni MK noteikumi par izglītības finansēšanu: pedagogu darba samaksas noteikumi (05.07.2016. MK not. Nr. 445), valsts budžeta mērķdotācijas pedagogu darba samaksai pašvaldību vispārējās izglītības iestādēs, kur finansējums iestādes vadītāja, viņa vietnieku un atbalsta personāla darba samaksai paredzēts par 3 % lielāks (18 % tagad, 15 % iepriekš) un tiek piemērots lielāks koeficients (2 iepriekšējo 1.84 vietā) skolēniem SIP (05.07.2016. MK not. Nr. 447) un speciālās izglītības iestāžu, internātskolu un vispārējās izglītības iestāžu speciālās izglītības klašu (grupu) finansēšanas kārtība (05.07.2016. MK not. Nr. 477). Piemaksa pedagogiem speciālās klasēs par darbu īpašos apstākļos ar skolēniem SIP ar garīgās attīstības traucējumiem, ar vairākiem attīstības traucējumiem noteikta mazāka, 15 % (05.07.2016. MK not. Nr. 445), nekā iepriekš, 20 % (28.07.2009. MK not. Nr.836, redakcijā 24.08.2010). Iepriekš bija noteiktas arī piemaksas pedagogiem par darbu ar skolēniem SIP arī vispārējās izglītības klasēs līdz 10 % par attiecīgajām mācību priekšmetu stundām (28.07.2009. MK not. Nr. 836, redakcijā 27.08.2013), atbilstoši jaunajiem noteikumiem šīs piemaksas nav paredzētas.

Pirmsskolas speciālā izglītība Alūksnes novadā
Pre-school Special Education in Alūksne Municipality
(September – December 2016)

LR Izglītības likuma 7. pants nosaka divas pirmsskolas izglītības mērķgrupas: 1) pirmsskolas vecuma bērni (līdz 5 gadiem); 2) obligātās izglītības vecuma bērni (no 5 gadiem). Izglītības finansējums no valsts budžeta paredzēts bērniem no 5 gadiem, t.i., pedagogu un atbalsta personāla darba samaksu un VSAOI pašvaldību izglītības iestādēm no valsts budžeta līdzekļiem tiek nodrošināta obligātā izglītības vecuma bērnu izglītošanā. Pirmsskolas bērnu no 1.5 līdz 5gadiem apmācība un ar to saistītie izdevumi ir pašvaldības kompetence (Izglītības likuma 17. pants; MK not. Nr. 447).

Alūksnes novadā kopumā izglītības iestādi apmeklēja 693 pirmsskolas vecuma bērni, no tiem 434 bērni no 1.5 līdz 5gadiem, 259 obligātā pirmsskolas vecuma bērni no 5-7gadiem, no kuriem 92 obligātā pirmsskolas vecuma bērni no 5-7 gadiem ar diagnosticētam speciālām izglītības vajadzībām (PMK atzinums).

Alūksnes novadā ir 6 pirmsskolas izglītības iestādes (PII), no kurām 4 īsteno speciālās izglītības programmas (sk. 2. tab.). Jaunie MK noteikumi par valsts mērķdotāciju pedagogu darba samaksai un VSAOI vispārējām pamatizglītības iestādēm paredz uz 200 obligātā vecuma pirmsskolas bērniem 1 logopēda darba likmi (05.07.2016. MK not. Nr. 447). Alūksnes novadā no paredzētās valsts mērķdotācijas uz 210 obligātā pirmsskolas vecuma bērniem Izglītības pārvalde tarifēja 2 logopēdus ar 0.909 darba likmi (Kupča, 16.12.2016, intervija). Tiek nodrošinātas 2 pirmsskolas skolotāju likmes uz vienu speciālās izglītības grupu, kurā izglītojamo skaits atbilst normatīvajos aktos noteiktajam; finansējums atbalsta personāla darba samaksai 15 % apmērā no pedagogu darba samaksas aprēķinātās mērķdotācijas (Alūksnes novada pašvaldības not. Nr. 2/2016). No pašvaldības pamatbudžeta bērniem līdz 5 gadiem Alūksnes PII „Pienenīte” nodrošina logopēdu (0.74 darba likme) un Alūksnes PII „Sprīdītis” ir izveidota 1 logopēdiskā grupa (1 logopēds ar 1.1 darba likmi) (Alūksnes Izglītības pārvaldes dati, 2016).

2.tab. Alūksnes novada pirmsskolas speciālā izglītība
 Table 2 Pre-school Special Education in Alūksne Municipality

PII un speciālās izglītības programmas (SIP)	Skolēnu (no 5 gadiem) skaits SIP	Atbalsta pedagogu skaits, darba likmes un finansējuma avots
Alūksnes PII „Cālis” SP ar valodas traucējumiem, ar fiziskās attīstības traucējumiem un ar somatiskām saslimšanām	21	Valsts mērķdotācija speciālām skolām un speciālām klasēm (grupām) (atbalsta personāls tarifēts PII): 2 logopēdi / 1.8 likmes 1 psihologs / 0.045 likmes

Malienas PII „Mazputniņš” SP ar valodas traucējumiem; ar fiziskās attīstības traucējumiem; ar somatiskām saslimšanām; ar jauktiem attīstības traucējumiem.	20	Valsts mērķdotācija speciālām skolām un speciālām klasēm (grupām) (atbalsta personāls tarificēts PII) 1 speciālais pedagogs/ 0.395 likmes 1 logopēds/ 0.507 likmes
Alūksnes PII „Pienenīte” SP ar valodas traucējumiem	18	Valsts mērķdotācijas vispārējām PII un speciālām klasēm (grupām). Izglītības iestādi apkalpo Izglītības pārvaldes atbalsta pedagogi.
Alūksnes PII „Sprīdītis” SP ar somatiskām saslimšanām, ar valodas traucējumiem	33	Valsts mērķdotācijas vispārējām PII un speciālām klasēm (grupām). Izglītības iestādi apkalpo Izglītības pārvaldes atbalsta pedagogi.

Avots: Alūksnes Izglītības pārvaldes dati, 2016

Alūksnes novadā ir samērā liels pirmskolas vecuma bērnu no 5-7 gadiem ar speciālām izglītības vajadzībām skaits. Katrā PII, kas īsteno SIP, ir izveidotas vairākas speciālās izglītības grupas un atbalsta personāls ir pieejams gan PII (2 pedagogi uz vienu speciālo grupu, logopēds, speciālais pedagogos), gan ārpus PII - Izglītības pārvaldes atbalsta pedagogi, tādejādi radot optimālo izglītības atbalsta sniegšanas veidu, ņemot vērā pieejamos cilvēkresursus un finansējumu. Finansējums tiek iegūts ne tikai no valsts mērķdotācijas vispārējām izglītības iestādēm, bet arī no valsts mērķdotācijas speciālām skolām un speciālām klasēm.

Pamatskolas speciālā izglītība Alūksnes novadā *Elementary General Special Education in Alūksne Municipality*

Alūksnes novadā ir 14 vispārējās izglītības iestādes, kas īsteno pamatizglītības programmas. 6 izglītības iestādēs ir licencētas SIP. Alūksnes novadā ir Liepnas internātpamatskola (atbalsta personāls tarificēts skolā), kur mācās 8 Alūksnes novada BSV. 2016./2017. m.g. mācījās 1368 pamatskolas skolēni (1.-9. kl.), no kuriem SIP 40 skolēni (23 Alūksnes pašvaldībā deklarētie skolēni un 17 skolēni no cita novada skolām). Nav apkopotu datu par Alūksnes novada BSV skaitu, kuri mācās izglītības iestādēs ārpus Alūksnes novada. Alūksnes novada vidusskolā (295 skolēni / 3 skolēni ar speciālām vajadzībām) pirmo gadu tiek nodrošināts pedagoga palīgs (no valsts mērķdotācijas vispārējām izglītības iestādēm tarificēta 0.433 darba likmi) un sociālais darbinieks ar pilnu darba likmi no pašvaldības budžeta. Malienas pamatskolā (55 skolēni / 4 skolēni ar speciālām vajadzībām) ir tarificēts viens logopēds ar 0.1 darba likmi. Pamatskolas skolēni ar speciālām vajadzībām mācās vairākās Alūksnes pilsētas un nov. izglītības iestādēs, nevienā nav nokomplektēta speciālās izglītības klase (Alūksnes Izglītības pārvaldes dati, 2016). Alūksnes novadā valsts mērķdotācija pedagogu darba samaksai un VSAOI uz 1.-12. klases skolēnu skaitu (1631) 2016.

gada sept.- dec. veidoja 746,520 EUR. Pēc Alūksnes nov. pašvaldības noteikumiem mērķdotāciju izglītības iestādēm vispārējās pamatizglītības iestāžu pedagogu darba samaksai aprēķina, piemērojot pedagogu darba samaksas noteikumos noteikto zemāko mēneša algas likmi (680 EUR) un no aprēķinātā finansējuma pedagogu darba samaksai papildus aprēķina finansējumu 13,5 % apmērā pedagogu papildu pienākumiem. No kopsummas aprēķina finansējumu Izglītības pārvaldes Rezerves fondam 1,0 % apmērā un Izglītības pārvaldes atbalsta personāla pedagogu darba samaksai un VSAOI 1,0 % apmērā (Alūksnes nov. pašvaldības not. Nr. 3/2016). No 1,0 % aprēķinātās mērķdotācijas Izglītības pārvaldes atbalsta personāla pedagogiem tika tarifcētas 1.6 darba likmes. No Alūksnes novada pašvaldības pamatbudžeta līdzekļiem finansē Izglītības pārvaldes atbalsta personāla pedagogu trīs darba likmes (Alūksnes nov. pašvaldības not. Nr. 3/2016) (sk. 3. tab.). No valsts mērķdotācijas pedagogu darba samaksai aprēķina papildus finansējumu iestādes vadītāja, viņa vietnieku un atbalsta personāla darba samaksai 18 % apmērā (2016.07.05. MK not. Nr. 447).

3.tab. Izglītības pārvaldes atbalsta personāla pedagogi darbam ar obligātā pirmskolas vecuma bērniem un 1.-12. klases skolēniem

Table 3 Educational administration support educators with pre-school children and 1-12 class of students

Atbalsta personāls	Darbinieku skaits	Darba likmes
Speciālais pedagogs	2	1.36
Logopēds	4	2.409
Psihologs	3	1.6

Avots: Alūksnes Izglītības pārvaldes dati, 2016

Tā kā pamatskolas skolēni ar speciālām vajadzībām mācās izklīdēti pa vairākām izglītības iestādēm un nevienā izglītības iestādē nav izveidota neviena speciālās izglītības klase, nevar iegūt valsts mērķdotāciju speciālām klasēm. Esošais izglītības atbalsta personāls tiek nodrošināts no valsts mērķdotācijas vispārējām izglītības iestādēm un pašvaldības budžeta. Ierobežota finansējuma apstākļos optimāls risinājums atbalsta personāla nodrošināšanai, ir atbalsta personāla tarifcēšana Izglītības pārvaldē. Izglītības pārvaldes atbalsta pedagogi apkalpo visas Alūksnes pilsētas un nov. izglītības iestādes un strādā ar visiem obligātā pirmskolas vecuma bērniem un 1.-12. kl. skolēniem, kuriem nepieciešams izglītības atbalsts neatkarīgi no tā, vai skolēnam ir ar PMK atzinumu noteikta SIP. “Ir daudz bērnu, kuri var mācīties pēc vispārējās izglītības programmas, bet viņiem ir nepieciešami izglītības atbalsta pasākumi, kas tiek noteikti ar PMK lēmumu.” (Bērziņa, 16.12.2016, intervija). Vispārējās izglītības iestādēm ir paredzēts asistenta pakalpojums (valsts finansējums līdz 40 st. nedēļā) pārvietošanās un pašaprūpes veikšanai bērniem no 5 gadiem, kuriem piešķirts

īpašās kopšanas statuss (09.10.2012. MK not. Nr. 695). Alūksnes novadā 7 bērni saņēma asistenta pakalpojumus (Alūksnes Izglītības pārvaldes dati, 2016).

Lai iegūtu pilnīgu skaidrību par situāciju izglītības atbalsta nodrošināšanā BSV vispārējās izglītības iestādē ar nelielu skolēnu skaitu, tālāk tiks apskatīts konkrēts piemērs. Alūksnes pilsētas sākumskola ir skola ar vislielāko skolēnu skaitu no visām Alūksnes novada skolām - 397 skolēni. 5 skolēni mācās pēc SIP integrēti vispārējās izglītības klasēs. Alūksnes pilsētas sākumskola īsteno SIP 1.-6. klases skolēniem ar mācīšanās traucējumiem. Izglītības iestādē nav neviena izglītības atbalsta pedagoga. Valsts mērķdotācija pedagogu darba samaksai par 2016./2017. m.g. ir 95,465.48 €. No esošās dotācijas 1,0 % tiek novirzīts Izglītības pārvaldes atbalsta personāla pedagogu darba samaksai, t.i., 954.64 € (skolēniem ir pieejams Izglītības pārvaldes atbalsta personāls ārpus skolas). No valsts dotācijas pedagogu darba samaksai (95,465.48 € - 954.64 € - 954.64 € (1,0 % Izglītības pārvaldes Rezerves fondam) = 93,556.2 €) 18 % tiek aprēķināti izglītības iestādes vadībai un atbalsta personālam (16,840.12 €) un no šiem līdzekļiem 6,0 % atbalsta personālam skolā (1,010.41 € 2016./2017. m.g.). Šie finanšu līdzekļi tiek izlietoti bibliotekāra darba samaksai. Esošos aprēķinos netika aprēķināts finansējums VSAOI. No summas 93,556.2 € atsevišķi aprēķinot summu (2.488 %), ko veido valsts dotācija 5 sākumskolas skolēniem SIP ar koeficientu 2, tā ir 2,327.68 €, bet uz 5 skolēniem vispārējās izglītības programmās (1.244 %) tā ir 1,163.84 €, tātad papildu finansējums BSV ir 1,163.84 € 2016./2017. m.g.; 290.96 € mēnesī (L. Kūles veikti aprēķini). Šie finanšu līdzekļi atrodas kopējā skolas pedagogu algu fondā, nav paredzēta to aprēķināšana, nodalīšana un iegrāmatošana atsevišķā pozīcijā. Vispārējās izglītības iestāde valsts speciālās izglītības finansējumu (mērķdotāciju speciālām klasēm) var iegūt tad, ja bērnu skaits klasē vai apvienojamās klasēs SIP ir tāds, lai varētu nokomplektēt speciālās izglītības klasi (pēc MK not. jābūt 6 BSV). Mūsu gadījumā BSV mācās dažādās neapvienojamās klasēs.

Secinājumi **Conclusions**

Valstī notiek virzība uz iekļaujošu izglītības sistēmu, tiek regulēts izglītības atbalsts skolēniem ar speciālām vajadzībām. Valsts piešķir arvien lielāku finansējumu atbalsta pasākumu īstenošanai vispārējās izglītības sistēmā. Alūksnes pašvaldība liek akcentu uz izglītības atbalsta pasākumu nodrošināšanu agrīnā vecumposmā un izglītības atbalsta personāla speciālistu pieejamība pirmskolas posmā ir lielāka nekā pamatskolas posmā. Tas ir izskaidrojams arī ar vajadzīgo bērnu skaitu esamību SIP īstenošanai.

Pētījums parāda, ka izglītības atbalsta personāla nodrošināšanai izglītības iestādē esošā valsts izglītības un speciālās izglītības finansēšanas modeļa ietvaros

nepieciešama arī racionāla pieeja pretstatā pašorganizēšanās principam, rūpīga plānošana un iekļaušanas procesu vadība pašvaldībā: visu pašvaldības skolēnu ar speciālām vajadzībām apzināšana, sadarbība ar vecākiem, visu resursu pārzināšana un mobilizēšana. Valsts finansējuma apmērs izglītības atbalsta pasākumu nodrošināšanai ir tieši atkarīgs no bērnu ar speciālām vajadzībām skaita vispārējās izglītības iestādē un būtiska ir arī speciālo izglītības klašu izveide. Jaunie MK noteikumi (2016) paredz lielāku finansējumu vispārējām izglītības iestādēm, taču praksē lauku novada kontekstā finansējuma pieauguma ietekme uz vispārējās izglītības iestādēm ar nelielu skolēnu skaitu un nelielu skolēnu skaitu speciālās izglītības programmās, ir minimāla un, bez papildu risinājumiem, neatrisina izglītības iestādēs atbalsta personāla nodrošināšanas problēmu.

Lai maksimāli nodrošinātu visus nepieciešamos atbalsta pasākumus izglītības iestādē valsts izglītības un speciālās izglītības finansēšanas modeļa ietvaros lauku novada kontekstā, ir nepieciešams bērnus ar speciālām vajadzībām apvienot dažās vai arī vienā skolā atkarībā no situācijas un veidot speciālās izglītības klases.

Summary

The financial support to a great extent determines the inclusion of children with special needs into the general education system. In Latvia laws and regulations define the educational support for pupils with special needs in mainstream schools. The Ministry of Education and Science allocates increasing public funding for implementing support measures for children with special needs in the general education system. The availability and provision of the educational support staff has a decisive role in inclusive education. The study examines the changes in the national legislation on inclusion of children with special needs into the pre-school and elementary school education system in 2012 – 2017. The research also investigates the changes in funding rules and assesses the situation regarding the provision of the support staff in special education on pre-school and elementary school level in Alūksne Municipality immediately after the new regulations came into force, namely, in September – December 2016. In accordance with the Cabinet of Ministers regulations the amount of state funding for ensuring educational support measures depends directly on the number of children with special needs in a general education school. In pre-school education institutions in Alūksne Municipality the number of children with special needs allows providing the necessary funding for the support staff. The majority of children with special needs from primary schools receive support staff services outside their schools. There are minimum changes because the number of children with special needs is not sufficient to recruit the support staff in the school. The researchers conclude that the principle of self-organization cannot be relied on in the inclusion of children with special needs. In addition there is a need for careful planning and inclusion process management on the municipality level: gathering information about all pupils with special needs in a municipality, cooperation with parents, management and mobilization of all resources. Since only in this case the

real effect of the additional funding can be achieved and the necessary support staff obtained. The study shows that in the context of rural areas the impact of the funding increase on general education institutions with a small number of pupils and particularly a small number of pupils in special education programs is minimal. Additional efforts are necessary to improve the availability and provision of support staff in the educational institutions in such cases.

Literatūra References

- Alūksnes novada pašvaldība, 25.08.2016. Not. Nr. 3/2016 *Kārtība, kādā sadala mērķdotāciju Alūksnes novada pašvaldības izglītības iestādēm bērnu no piecu gadu vecuma izglītošanā nodarbināto pedagogu, pamata un vispārējās vidējās izglītības iestāžu pedagogu darba samaksai un valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām*. Pieejams:
- Bērziņa, I., 14.12.2016., intervija, npublicēts, Inta Bērziņa, Alūksnes Izglītības pārvaldes speciālās izglītības skolotājs, Alūksnes Pedagoģiski medicīniskās komisijas priekšsēdētāja
- Eiropas speciālās izglītības attīstības aģentūra (2009). *Galvenie principi kvalitātes veicināšana iekļaujošā izglītībā – Rekomendācijas politikas veidotājiem*, Odense, Dānija: Eiropas speciālās izglītības attīstības aģentūra. Pieejams: https://www.european-agency.org/sites/default/files/key-principles-for-promoting-quality-in-inclusive-education_key-principles-LV.pdf
- IZM (2014). *Informatīvais ziņojums „Par atbalsta pasākumiem speciālo izglītības iestāžu pastāvēšanai izglītības iestāžu tīkla sakārtošanas kontekstā”*. Pieejams: <http://tap.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40319531&mode=mk&date=2014-11-03>
- IZM Invalīdu lietu nacionālā padome (2016). *Esošie un plānotie pasākumi kvalitatīvas izglītības nodrošināšanai personām ar invaliditāti, Invalīdu lietu nacionālās padomes sēdes 30.11.2016. informatīvais dokuments*. Pieejams: http://www.lm.gov.lv/upload/invaliditate/invaliditates/iekl%CC%A7aujosa_izglitiba_301116.pdf
- Kupča, G., 14.12.2016., intervija, npublicēts, Gunta Kupča, Alūksnes Izglītības pārvaldes vadītāja
- Ministru kabinets, 2009.12.22. MK not. Nr. 1616 *Par valsts budžeta mērķdotāciju pedagogu darba samaksai pašvaldību vispārējās izglītības iestādēs un valsts augstskolu vispārējās vidējās izglītības iestādēs*. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=202915>

- Ministru kabinets, 2009.28.07. MK not. Nr.836 *Pedagogu darba samaksas noteikumi*.
Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=195578>
- Ministru kabinets, 2010.08.31. MK not. Nr. 825 *Speciālās izglītības iestāžu, vispārējās izglītības iestāžu speciālās izglītības klašu (grupu) un internātskolu finansēšanas kārtība*.
Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=217359>
- Ministru kabinets, 2012.07.31. MK not. Nr. 533 *Noteikumi par valsts pirmsskolas izglītības vadlīnijām*. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=250854>
- Ministru kabinets, 2012.10.16. MK not. Nr. 710 *Noteikumi par vispārējās pamatizglītības un vispārējās vidējās izglītības iestāžu nodrošinājumu atbilstoši izglītojamo speciālajām vajadzībām*. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=252163>
- Ministru kabinets, 2012.09.10. MK not. Nr. 695 *Kārtība, kādā piešķir un finansē asistenta pakalpojumu izglītības iestādē*. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=252140>
- Ministru kabinets, 2012.10.16. MK not. Nr. 709 *Noteikumi par pedagogiski medicīniskajām komisijām*. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=252162>
- Ministru kabinets, 2014.08.10. MK not. Nr. 468 *Noteikumi par valsts pamatizglītības standartu, pamatizglītības mācību priekšmetu standartiem un pamatizglītības programmu paraugiem*. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=268342>
- Ministru kabinets, 2015.10.13. MK not. Nr. 591 *Kārtība, kādā izglītojamie tiek uzņemti vispārējās izglītības iestādēs un speciālajās pirmsskolas izglītības grupās un atskaitīti no tām, kā arī pārcelti uz nākamo klasi*. Pieejams: <http://likumi.lv/ta/id/277597-kartiba-kada-izglitotajamie-tiek-uznemti-visparejas-izglitibas-iestades-un-specialajas-pirmsskolas-izglitibas-grupas>
- Ministru kabinets, 2016.07.05. MK not. Nr. 445 *Pedagogu darba samaksas noteikumi*.
Pieejams: <http://likumi.lv/ta/id/283667-pedagogu-darba-samaksas-noteikumi>
- Ministru kabinets, 2016.07.05. MK not. Nr. 447 *Par valsts budžeta mērķdotāciju pedagogu darba samaksai pašvaldību vispārējās izglītības iestādēs un valsts augstskolu vispārējās vidējās izglītības iestādēs*. Pieejams: <http://likumi.lv/ta/id/283668-par-valsts-budzeta-merkdotaciju-pedagogu-darba-samaksai-pasvaldibu-visparejas-izglitibas-iestades-un-valsts-augstskolu>
- Ministru kabinets, 2016.07.15. MK not. Nr. 477 *Speciālās izglītības iestāžu, internātskolu un vispārējās izglītības iestāžu speciālās izglītības klašu (grupu) finansēšanas kārtība*.
Pieejams: <http://likumi.lv/ta/id/283672-specialas-izglitibas-iestazu-internatskolu-un-visparejas-izglitibas-iestazu-specialas-izglitibas-klasu-grupu>
- Saeima (2004). *Par Kopējo sociālās iekļaušanas memorandu (Latvija)*. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=90818>
- Saeima (1999). *Izglītības likums ar grozījumiem Vispārējās izglītības likumā* (pieņemts 2011. gada 1.jūlijā). Pieejams: <https://m.likumi.lv/doc.php?id=233299>
- Saeima (2014). *Par Izglītības attīstības pamatnostādņu 2014.-2020. gadam apstiprināšanu*.
Pieejams: <https://m.likumi.lv/doc.php?id=266406>
- Saeima (1999). *Vispārējās izglītības likums*. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=20243>
- UNESCO (2009). *Policy Guidelines on Inclusion in Education*, Publishe by the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization 7, place de Fontenoy, 75352 Paris 07 SP, France. Pieejams: <http://unesdoc.unesco.org/images/0017/001778/177849e.pdf>

